

Скоробогатова Н. Є.
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
ORCID ID: 0000-0002-2741-7629;

Товкачова А. С.
студент ФММ
ORCID ID: 0000-0002-8463-4152;

Федоренко К. В.
студент ФММ
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-7732-9897

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ РИЗИКАМИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Проблема методів управління економічними ризиками в компанії є важливим компонентом системи ризик-менеджменту, її стрижнем, проте керівництво підприємств часто не приділяє їй належної уваги. Водночас, в умовах війни та соціально-економічної нестабільності саме ґрунтовно вибудована система управління економічними ризиками допомагає підприємствам приймати ефективні управлінські рішення, що дозволяють досягти довгострокових стратегічних цілей. Актуальність даної проблеми зумовлена правовим режимом воєнного стану в Україні, коли компанії були змушені призупинити чи навіть закрити свою діяльність через неспроможність працювати в нових реаліях. Саме тому вивчення основних методів з управління економічними ризиками є актуальною темою для українських підприємств, які працюють в умовах воєнного стану. Ключову роль у формуванні методів управління ризиками на підприємствах відіграє бухгалтерський облік, адже саме фінансова звітність, яку формує бухгалтерія висвітлює загальну картину стану підприємства на її основі складаються методики, щодо зметення ризиків, якщо такі виявлені [1, с. 132]. У процесі управління економічними ризиками використовуються різноманітні зовнішні та внутрішні механізми їхньої нейтралізації. При цьому першорядне значення мають саме внутрішні механізми та методи, що розробляються та здійснюються самим суб'єктом підприємницької діяльності. Система управління економічними ризиками має значний арсенал прийомів та методичних підходів до нейтралізації, мінімізації та компенсації ризиків. Одним із поширених методів управління економічними ризиками є їхня диверсифікація. Під диверсифікацією розуміється розсіювання економічного ризику за допомогою розподілу активів, капіталу між різними об'єктами вкладення [2, с. 34].

Механізм диверсифікації застосовується насамперед з метою нейтралізації негативних наслідків, пов'язаних з дією внутрішніх факторів економічного ризику (специфічні, несистематичні ризики). Дані види ризиків можуть бути обумовлені недооцінкою деяких напрямів економічної діяльності, неефективною структурою активів та капіталу, некваліфікованим управлінням та іншими причинами. Залежно від об'єкта розрізняють диверсифікацію в масштабі діяльності суб'єкта підприємництва та диверсифікацію в масштабі окремих видів ризикових активів (інструментів) при їхньому розподілі між різними об'єктами вкладення. Створення сучасної та ефективної системи ризик-менеджменту, що відповідає всім вимогам післяреформеного конкурентного ринку, є одним із першорядних факторів комерційного успіху компанії. Особливо важливо це для українського ринку в умовах правового режиму воєнного стану, коли звичний ринковий механізм буквально був зруйнований агресором на початку війни. Український бізнес не був готовий до роботи в умовах війни, оскільки військові дії спричинили за собою підвищення курсу валют, подорожчання палива, порушення логістичних ланцюгів та колапс економіки в цілому.

Війна завдала величезної шкоди як українському бізнесу і державі, так і мирному населенню. Одним з показників, що характеризують загальну картину втрат української економіки, є кількість діючих підприємств, які попри війну продовжили свою роботу та частково перекваліфікували свою діяльність під потреби ЗСУ (див. рис. 1).

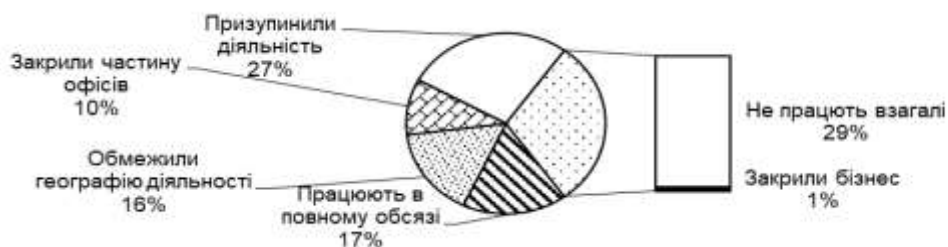

Рисунок 1 – Аналіз діяльності українських підприємств з початку війни [3]

Як свідчить рис. 1, 27% українських компаній були змушені призупинити свою діяльність, основною причиною чого стало, швидше за все, їх місце розташування. Лише 17% компаній працюють в нормальному режимі і забезпечують бюджет України. З метою недопущення повного обвалу економіки урядом України було запропоновано систему кредитування для бізнесу, яка передбачає нульові кредити та дає змогу компаніям відновити свою діяльність. Бізнес є необхідною складовою економіки держави, адже саме підприємства є основними платниками податків, які держава використовує на виплату соціальних допомоги, підтримку ЗСУ та інші витрати.

Економічні ризики є одні чи не з найбільш впливових на загальний стан підприємства, адже безпосередньо впливають на його діяльність через коливання курсу валют, інфляцію та зниження купівельної спроможності населення. Саме тому так важливим для вітчизняних компаній є формування ефективних методів, щодо мінімізації дії цих ризиків на їхню діяльність, які гостро проявляються особливо в період військового стану. Тому пропонуємо альтернативні методи, які були сформовані авторами саме на основі опрацювання бухгалтерської звітності кількох українських компаній задля мінімізації економічних ризиків для вітчизняних підприємств (табл. 1).

Таблиця 1 - Характеристика основних методів з мінімізації економічних ризиків підприємств в умовах військового стану

Вид ризику	Вплив на підприємство	Метод мінімізації впливу ризику
Колівання курсу валют	Не залежно від того, чи займається компанія експортом чи ні, вона залежить від коливання курсу валют. А вже з початку війни курс валют стрімко піднявся, і відповідно призвів до збільшення цін на більшість товарів. Особливо гостро позначилося підняття курсу валют на цінах на паливо та продовольчі продукти.	Використовувати хеджування для страхування ризиків від несприятливих змін цін на будь-які продукти за контрактами і комерційних операцій, що передбачають поставки (продажу) товарів в майбутніх періодах. Укладання довгострокових договорів на поставку за фіксованою ціною. Таким чином можна уникнути ризику коливань валютних курсів при здійсненні зовнішньоекономічних операцій.
Обмеження сировини та порушення логістичних ланцюгів	Порушення логістичних ланцюгів та встановлення списку критичного імпорту на іноземну сировину призвело до її дефіциту, що позначилося на неможливості вітчизняних компаній вчасно виконувати свої замовлення.	Постійне оновлення списку критичного імпорту. Створення резервних обсягів запасів сировини. Укладання договорів про спільну діяльність із виробниками сировини. Більш широка диверсифікація постачальників сировини для виробництва продукції. Передача операцій постачання продукції на аутсорсинг.
Зниження купівельної спроможності населення	Війна та її наслідки призвели до зростання цін товарів, що вплинуло на купівельну спроможність населення та одночасно позначилося на зменшенні покупок й погіршенні фінансових результатів діяльності підприємства.	Розробити лінійку продукції з врахуванням реальної купівельної спроможності населення.
Підвищення цін на нафту на світовому ринку	Через санкції ЄС для росії попит на нафту зріс, що призвело до зростання цін на паливо, які прямопропорційно вплинули на ріст кінцевої продукції.	Створення системи резервів на покриття непередбачених витрат. Гнучке управління і адаптація ціноутворення до змін цін на світовому ринку.
Зниження попиту	Зростання інфляції, зменшення зар плат та інші чинники призвели до зменшення попиту на товари зі сторони населення. Особливо гостро це позначилося на компаніях, які продають продукцію, яка не є товаром першої необхідності (меблі, одяг, нерухомість, тощо).	Розробити маркетингову програму формування лояльності споживача за допомогою використання акційних пропозицій і програму просунення продукції на ринок для розширення обізнаності споживача у властивостях і якості продукції.

Вітчизняний бізнес переживає не найкращі часи. Через війну зруйновано інфраструктуру, економіку. Безумовно, це не порівняно з втратами життя людей. Проте попри значні втрати, українські компанії та бізнес загалом намагаються подовжувати свою діяльність для підтримання економіки країни. Вважаємо, що застосування запропонованих заходів дозволить керівництву компаній та їх менеджерам ідентифікувати ризики, що впливають на діяльність компаній, та своєчасно вжити заходи, що обмежать їх негативний вплив на діяльність компаній.

Література:

- Швець Ю. Ризики в діяльності промислових підприємств: види, методи оцінки та заходи подолання ризику. Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 17. Ч.2. С. 131–135.
- Боровик М. В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій для студентів магістратури усіх форм навчання спеціальності 073 – Менеджмент / М. В. Боровик ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 65 с.
- Ярослав Голобородько (2022)Війна в Україні: економіка, бізнес, логістика, допомога URL: <https://trans.info/ru/viyna-v-ukrayini-ekonomika-biznes-logistika-dopomoga-279148>